

A magyarokról. A jövő század regényében.

...

A JÓK NEM TESZNEK ROSSZAT SOHA.
A ROSSZ IS JÓRA FORDUL, AMIT ŐK TESZNEK.

...

– Nem, bajtársam, a filozófia sohasem szűnik meg. Még az arannyal szemközt sem. **Mi tartja össze a mi államunkat?**

A hatalom? Nem; hisz még csak fegyveres rendőrségünk sincsen.

A jog? Nem. Hisz még csak kódexre szedett törvénykönyveink sincsenek.

A szokássá vált becsületérvés az, mely államunk egész alkotmányát képezi. Az a szokás, hogy elég a kötelességet annak tudni, akinek terhe, hogy teljesítse azt, mielőtt az sürgetné a teljesítésre, a kinek az ő kötelességéből haszna van. Ez a mi kormányzásunk titka, ez a társadalmi együttlétünk életereje.

Törjük meg ezt mi magunk idefenn – s az egész alkotmány alattunk fog összetörni!

Ha az állam fejei kimondják azt, hogy idegen **vagyont, ha kezünk eléri, más romlásával elvenni jó**, példánkat fogja követni az egész ország. Amely országban az államfők hadikárpótlások megtartásával, bankódevalvációkkal maguknak kincseket szereztek: az az ország tele lett hamis bukott kereskedővel, zsvivánnal és orgazdával. Ahol **az államfő milliókat suvaszt el**: ott a „félkékzalmár” garasokat csal, s a pásztor csikót, tinót lop, s **egyforma joga van hozzá**. A kormány meglopja a polgárt, s a polgár meglopja az államot. **Ez a szövetség.** Ott az „én, te, ő” egy circulus vitiosus; „te meglopsz engem; én meglopom őtet; ő aztán lopjon meg téged!” Ez azon államokban a jelszó, ahol mindent el lehet venni, ha egy **furfangos paragrafus és a hatalom** megvan hozzá.

NÁLUNK NEM AZ VOLT EDDIG A SZOKÁS.

Mi eddig azt kérdeztük: vajon az, amit megszerzünk, nekünk hasznunkra lesz-e, s nem lesz-e kárára másnak? – Egy világvárost építettünk ez anyagból!

De ha mi az osztrák bank tulajdonául felismert kincseket megtartjuk pincéinkben: ez szétveti a mi államunkat, ettől megrohad a fenekéig egész társadalmunk; ki lesz mondva a törvény, hogy vagyont szaporítani minden úton és eszközzel jó; nem azért, mert szükséges, de csak azért, hogy a mienk több legyen, a másé kevesüljön. S ezzel a törvénnyel lesz városunkból egy „Sybaris”; de nem lesz „Otthon!”

– És ellenben mi lesz akkor, ha azt határozzuk el, amit én óhajtok? Gondoljatok e tényre *s a világ mostani helyzetére. Fenekestül fel van fordulva minden.* Ínség, kétségbeesés, pangás; munkahiány, nyomor mindenütt. Haszon ez miránk nézve? Haszon-e az nekünk, ha milliárdjaink vannak elzárva pinceboltjainkban: de elátkozva mozdulatlaná, mintha most is a caxamarkai geizer fenekén feküdnének. Kereskedőország vagyunk és minden piacunk üres; vagy nem is üres, hanem átalakult temetővé. S ha most ez örvénylő vihar közepett mi egy szót elkiáltunk: „**becsület, állj helyt!**” s amin keletkezett e világmrolás, a bécsi bank kincseinek eltűntén, megoldjuk a titkot, visszaadva becsületesen a megtalált kincset: akkor én azt mondom tinektek, hogy magunkat odaállítottuk a világ közepére.

Mi szegényebbek leszünk négyszázmillióval: de gazdagabbak leszünk **az egész világ bizodalmaival.** Mi ezáltal nemcsak az osztrák bankot segítjük ki nagy veszedelméből; nemcsak hajdani hazánk népének adjuk vissza a jólétet; az egész világon egyszerre újra felélesztjük vele a tetszhalott hitelt. S erre nem részvét vezet bennünket, hanem önérdek. **Az újraélelt hitelben a mi államunké lesz az oroszlánrész.** Le fog előttünk hullani minden sorompó, tilalom, féltékenység, ahol eddig fennállt. Elég lesz azontúl polgáraink bármelyikének csak annyit mondani: „én az Otthon lakosa vagyok” – e szó aranyzólog lesz rá nézve mindenütt. Százszorosan fogja azt nekünk e kerek föld visszafizetni.

S ha megmaradnak még azután is ellenségeinknek azok, kiket most semmivé tehetnének, de a szövetkezés közöttük lehetlenné lesz téve.

Elmondtam indokaimat. Nem nagylelkűségből, de előrelátásból kell visszaadnunk a bécsi bank kincseit. Ha megtartjuk azokat, ez

romlása lesz államunknak; ha visszaadjuk, diadalunk lesz az, és örökké megtartja építményeinket!

...

És mégis...

Minden siker, minden diadal, amit eddig Tatrangi Dávid találmánya kivívott, két fennálló tény miatt az enyészetnek volt odaítélve. Ki volt rá mondva a végzet, hogy az egész alkotás, amit ő létrehozott, mint egy félszázados álom, eltűnjék ismét.

Az egyik tény az, hogy az a népfaj, amelyből a feltaláló származott, oly csekély számú. Még ez időben is **alig megy nyolcmillióra**. Ez a szám olyan misszióhoz, aminőt az örök béke apostola vállalt el, kevés. Diadalmas háborúra talán elég volna. Az ozmanok kevesebben tudtak három világrészben birodalmakat hódítani. De meghódítani az egész emberiséget a világbéke számára nyolcmilliónyi néppel: ez utópiai álom. Ha ez mind misszionárius, népoktató, utazó, kereskedő, gépvezető lesz, ki marad otthon a hazai földet művelni, az ipar városait tovább építeni?

Ha az Otthon állam a maga telepe számára kivonja Magyarországból az értelmiséget, akkor magát az őállamot korhasztja el; ha idegen elemeket vesz fel nagymértékben, azokban lassankint felolvad az alapító elem, mely úgysem volt tisztán magyar ajkú már alakulásakor, s akkor benn a gépezet központjában **kezdődik újra a zsúrlódás a nemzetiségi elemek között**, mely aztán elkoptatja az egész művet magát.

Lett volna egy nagy nemzet, német, angol, francia, orosz vagy akár a kínai a légjárók feltalálója: hatalmával diktálhatná a békét a világnak; úr lenne égen és földön; **de ez a kis magyar faj, mikor a találmány által szét lesz szórva a kerek világba, ott elporlik, itthon elolvad, belevész a népek tengerébe, mint el van enyészve a héber faj, arra nézve, hogy nemzet legyen valaha.**

És ha egy nagy katasztrófa talál kiütni a világban, a **béke forradalma**, az a Magyarország, melyet eddig fiainak hősi erélye tartott fenn államul, amidőn majd a vitézség nem tartozik többé az erények közé, meg nem menekülhet attól a sorstól, hogy **mindenütt leszavazva, széteszjon kantonokra, s legyen egy névtelen ország**

belőle, annyi felé irányult céllal, ahány nyelven beszélnek benne. Egy Polinézia a szárazföldön.

S nincs sehol egy rokon faj, egy hozzá távolról is hasonlító nép, melyhez csatlakozhatnék, mellyel misszióját megoszthatná; melyet magába fölvehetne.

A másik fenyegető tény az, hogy az *ichorbánya kezd kifogyni*.

S ez a két veszély olynemű, hogy ellenük sem hatalom, sem tudomány nem segít.

Hiszen Sonnenfels óta elég módszert találtak arra ki, hogyan szaporítható egyáltalában a nép; hanem hogy különösen „egy” faj létszámának aránya hogyan emelhető a többi együtt lakó fajokéhoz képest, arra módszert keresni tilt a morál; *találni* a fiziológia. **Iskolai nevelés, ösztöndíjak, literatúra, kormányzat által mehet végbe némi átalakulás; de ez lassú processzus; s a világtörténet nem vár...**

A másik baj elhárítására megszüntetett az ichorgyár minden más célra való üveggészítést: csupán a légjárók alkatrészeit állítja elő, de a fogatkozás oly mérvben mutatkozott, hogy a soffionék néhány év múlva már előre kiszámíthatólag a gép készletéhez sem fognak elég ichort felszivattyúzni, s ekkor mi lesz az egész találmányból?

Egyszer meg fog állani fejlődésében, azon túl nem lesz képes a megkezdett terjeszkedésre, lassankint összebb megy; régi gépei elkopnak, s az egész találmány a hozzákötött új étellel együtt elmúlik, mint az egyiptomi kultúra, az örökkön égő lámpa titkával, a bebalzsamozott múmiákkal, mint az azték civilizáció, melynek palotáit benőtte az őserdő. **A háború újra felszabadul, megújult dühvel**, s az új kor Dzsingisz kánjai és Tamerlánjai majd tudnak olyan pusztaságot csinálni Európából is, amilyent csináltak a múlt kor emberirtó királyai, az emberiség virágzó bölcsőjéből, Közép-Ázsiából. Hiszen már a múlt században nem messze út hiányzott tőle, hogy Párizs neve egy sorba jöjjön Ninivével és Palmyrával.

JÓKAI MÓR